

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in aprova: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhajajo vsak četrtrek. Narodna letna
80 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglašje po ceniku in dogovoru, c. a. ek. posebe. Pošt. šteb. 11.197. Telefon 3112

O uspehu šolskega radia.

V 2. številki »Narodne Prosvete« je izšel članek S. Prvanoviča: »Školski radio u inostranstvu i kod nas«. V članku navaja pisec tudi pregled šolskega radia v tujih državah, ki je pa že znan iz knjižice Šolski radio, ki jo je spisal prof. Niko Kuret. Prinašamo le uvod članka in mnenje pisca o našem šolskem radiu v naslednjem:

»Radio kot kulturno pridobitev večkrat primerjajo z Gutenbergovim izumom tiskanja. Pedagogika, ki pa prav sedaj išče nova pota svojega delovanja, ni prezrla te pridobitve in jo je začela uporabljati v svoje svrhe.

Vsled tega opazimo v zadnjem času vse večji interes pedagoških krogov za radio in vedno večje eksperimentiranje z njim. Prvi poizkusi so dovedli do zadovoljivih uspehov in zato se sedaj v večini držav deluje na tem, da pride radio v šolo in to ne samo kot navadno pomožno učilo, marveč kot važen vzgojni in učni faktor.

V Jugoslaviji. Poleg učiteljske radio-sekcije v Beogradu, ki ima uvedene od marca 1931 šolske oddaje za učence osnov. šol in to literarne sestavke in koncerte (v zadnjem času se uvajajo tudi stvarna predavanja iz posameznih predmetov), je bil ustanovljen in je začel s šolskimi oddajami 3. novembra 1931. tudi šolski radio za Dravsko banovino v Ljubljani. To je šolski radio v besede pravega pomena.

Njegov odbor je sestavljen iz vseh kategorij učiteljstva in zato bo služil šolski radio ne samo osnovnim, marveč tudi meščanskim, srednjim in strokovnim šolam. Poleg tega se bodo oddajala tudi predavanja za kmetijske in gospodinjске, obrtne in trgovske nadaljevalne šole. Misli se s pomočjo šolskega radia izboljšati splošno narodno izobrazovanje in pospešiti ljudske univerze. Poleg tega se misli v bodoče prirediti mesečna predavanja za učiteljstvo in to pedagoška in šolskouporna, obenem obveščati učiteljstvo o pedagoški literaturi.

Šolski radio za Dravsko banovino se trudi, da postane sestavni del šolskega po-

uka (na vseh stopnjah) in njega aktiven faktor in zato so predavanja prilagojena posameznim šolskim stopnjam. Oddaje se vrše ob torkih in petkih ob 11. uri 30 min.

Končno je treba pripomniti, da je v Ljubljani izvoljen poseben odbor, ki vodi radiooddaje iz kmetijstva in kmetijskega gospodarstva.

Ako primerjamo vse to, kar smo povedali, uvidimo takoj, da tako široke, razumne in pedagoške uporabe radia, kot jo ima šolski radio v Dravski banovini, ki je tako rekoč ustanova od včeraj, ne najdemo v nobeni drugi državi. Zato se moremo mi s tamošnjimi našimi tovariši in ostalimi prosvetnimi in kulturnimi delavci ponašati. Zeleti je le, da gre Beograd in vse ostale banovine po istem potu, ker šolski radio s pomočjo ostalih sredstev bo precej pospešil izvedbo sistematične državljanske, nacionalne, gospodarske, socialne in higienske vzgoje našega naroda. S. Prvanovič.

Šolski radio v Dravski banovini je res šele v razvoju, a odsek, ki mu je bila poverjena naloga, da vodi to važno ustanovo, se je resno oprijel svojega dela, zavedajoč se velevažnega vzgojnega in poučnega pomena te institucije. Mnogo je težko, kajti vsak začetek je težak, a naš odsek skuša premostiti vse ovire in da je na pravi poti, pričja priznanje S. Prvanoviča v »Narodni Prosveti«. Skušalo se bo dvigniti šolski radio res na višek in če ne bo večjih ovir, upamo, da bo uspeh siguren in bo odgovarjal gornjemu priznanju.

Ako pa hočemo res povzdigniti šolski radio, dvigniti njegov pomen in zasukati uspeh, tedaj je dolžnost nas vseh, da skrbimo, da se širi smisel za to velevažno ustanovo, kajti dobro vodstvo in izbrana predavanja še ne pomenjajo uspeha. Ta bo viden šele tedaj, ko bo imela ogromna večina naših šol svoje aparate, ki bodo služili v proslah šolstva in narodne prosvete, in povzdigo narodne in državne zavesti med širšimi plastmi našega naroda.

Šolska vprašanja na drugem zasedanju banovinskega sveta.

Po zaključku razprave o proračunu kmetijskega oddelka je g. ban otvoril razpravo o prosvetnem oddelku in dal besedo inšpektorju Kotniku in nadzorniku Rapetu, ki sta poročala o srednjem in meščanskem šolstvu ter o ljudskem šolstvu ter šolskem odboru.

POROČILO O STANJU NAŠEGA ŠOLSTVA. Srednje šole.

V šolskem letu 1931/32. ima banovina 12 državnih srednjih šol; od teh sta dve klasični gimnaziji, 10 je realnih gimnazij. Realni razredi (5—8) se vzdržujejo kot paralelke na I. realni gimnaziji v Ljubljani in na realni gimnaziji v Mariboru. Vse te srednje šole so popolne (z 8 razredi) z izjemo realne gimnazije v Murski Soboti, ki je štirirazredna. Na vseh, z izjemo I. in II. realne gimnazije v Ljubljani, se vzgaja moška in ženska mladina. Nedržavne srednje šole so 3. Škofjska klasična gimnazija v Št. Vidu in mestna ženska realna gimnazija v Ljubljani sta popolni in imata pravico javnosti, zasebna ženska realna gimnazija uršulink v Ljubljani pa ima 3 razrede ter ima pravico javnosti za prva dva razreda.

Na državnih srednjih šolah je vpisanih v 188 oddelkih 5653 učencev in 2098 učenk. skupno 7751. Porast napram lansnemu letu znaša 481 učencev(nk) in 7 oddelkov. Radi varčevanja so se dovolile vzporednice le v najnujnejših primerih tako da pride v banovini povprečno 41,2% učencev(nk) na en oddelk. Na 3 ndržavnih srednjih šolah je v 29 oddelkih 361 učencev in 787 učenk. skupno 1148; 1 oddelk in 6 učencev je več kot lani, dasi je odpadel samoupravni 5. razred realne gimnazije v Murski Soboti radi premalega števila učencev.

Na vseh 15 rednih šolah v banovini je v 103 razredih z 217 oddelki 6014 učencev in 2885 učenk, skupno 8899.

Učilnic nedostaja v Ljubljani, ker je na II. in III. realni gimnaziji za 9 oddelkov pouk le za popolne in v Mariboru, kjer se poučuje 10 oddelkov le pop. od 9 na realni gimnaziji.

Za III. realno gimnazijo v Ljubljani je nujno potrebna zgraditev poslopja, v Mariboru pa je potrebna ženska realna gimnazija in poslopje za njo.

Manjkajoče število učiteljstva je bilo med prvim polletjem na srednjih šolah deloma postavljeno. Učiteljstvo je že močno obremenjeno; pouk je že nekoliko reduciran na realnih gimnazijah v Mariboru in v Celju.

Učiteljske šole.

Na štirih petrazrednih državnih učiteljskih šolah, 2 sta moški, 2 ženski, je v 28

oddelkih 399 učencev in 640 učenk. skupaj 1039 učencev. Učencev je 29, 10 manj kot lani. Na treh zasebnih ženskih učiteljskih šolah je vpisanih v 10 oddelkih 273 učenk (23 manj kot lani). Ker se zasebni učiteljski šoli v Ljubljani in Škofji Loki glede razredov izpolnjujeta v eno, imamo dejansko skupno 6 popolnih učiteljskih šol, kjer se poučuje v 30 razredih z 38 oddelki 399 gojencev in 913 gojenk.

Učiteljstva je dovolj z izjemo za risanje in petje na državnih učiteljskih šolah v Mariboru. Učiteljstvo zasebnih učiteljskih šol je pretežno usposobljeno le za pouk na meščanskih šolah.

Meščanske šole.

Meščanskih šol imamo državnih 31; 4 deške in 5 dekliških, ostale mešane. Od teh je 28 popolnih s 4 razredi, 3 se izpolnjujejo postopoma (v Senovem sta 2 razreda, v Novem mestu in Zg. Šiški pa 3 razredi).

Poleg navedenih imamo še novo ustanovljeno mešano meščansko šolo v Škofji Loki, ki pa radi gospodarske krize še ni pričela s poukom.

Na državnih meščanskih šolah je letos v 161 oddelkih 2515 dečkov in 2678 deklic, skupno 5193. Porast napram lansnemu letu znaša 316 učencev in 219 učenk ter 8 oddelkov.

Na 9 zasebnih meščanskih šolah je v 36 oddelkih 1255 učenk (38 več in 1 oddelk manj kot lani). Notranja meščanska šola uršulink v Ljubljani se postopoma popuša in ima letos še 4. razred.

Na vseh 40 meščanskih šolah je 6448 učencev in učenk, 573 več kot lani. Meščanske šole izkazujejo tedaj s tekočim šolskim letom razveseljiv porast frekvence. Ker so dobile medtem z uveljavitvijo zakona o meščanskih šolah (5. dec. 1931) zakonito podlago in jim je v zakonu priznana veljava nižje srednje šole, je upati, da bodo v prihodnjem šolskem letu še izdatno povečale frekvenco in zmanjšale naval na srednje šole.

Učiteljstva na meščanskih šolah dokaj primanjkuje. Učiteljstvo je deloma močno obremenjeno s poukom, odnosno je nekaj pouka že reduciranega. Ker 2 leti ne bo učiteljskega naraščanja z višjo pedagoško šolo, se bo moralo v večji meri dodeljevati na meščanske šole učiteljstvo z osnovnih šol.

POROČILO BANOVINSKEGA ŠOLSKEGA ODBORA.

Stanje šolskih poslopij.

Šolskih poslopij, ki bi popolnoma ustrezala predpisom zakona o narodnih šolah, kakor tudi zakona o zaščiti šolske mladine v higienskem pogledu, je v Dravski banovini

še malo. Posebno primanjkuje učnih sob in stanovanj za učiteljstvo, kar dokazujejo zbrani podatki. V banovini je 840 šol s 133.277 šoloobiskujočimi otroki in odpade na razred povprečno 40 otrok. Za to število šolskih otrok je na razpolago 2554 učnih sob. Primanjkuje torej še 879 učnih sob, ker je 2816 razredov in 617 vzporednic. Prav redke so tedaj šole, na katerih bi število učnih sob zadostovalo. V privatnih poslopijih je nastanjenih še 30 narodnih šol.

Se nepovoljnije je stanje glede naravnih stanovanj učiteljstva. Na šolah je 1330 naravnih stanovanj in primanjkuje 1856 učiteljskih stanovanj. Nad polovica učiteljev nima naravnih stanovanj. Zaradi nezadostnega števila učnih sob in naravnih stanovanj za učiteljstvo je banovinski šolski odbor povsod, kjer so bili dani pogoji, pokrenil prekrbo učnih sob in stanovanj. V začetku šolskega leta je bilo pričakovati živahne stavbene gibanja z zidanjem in prezidavanjem šolskih zgradb. V ta namen so imeli krajevni šolski odbori vse pripravljeno, t. j. odobrene načrte in dovoljena amortizacijska posojila z nabranimi stavbnimi fondii. Gospodarska kriza z neprilikami na denarnem trgu pa je otežila zidanje onim šolskim občinam, katere so z delom že pričele. Odobrenih amortizacijskih posojil krajevni šolski odbori niso mogli dvigniti v denarnih zavodih, kar jih je oviralo v izpolnjevanju obvez napram podjetnikom. V načelu odobrena posojila so denarni zavodi v poedinih primerih preklicali in s tem šolskim občinam onemogočili zidanje.

V splošnem so navajali vsi prizivi šolskih in upravnih občin proti odločbam sreskih načelstev glede zidanja šol, da je dotok občinskih doklad manjši od plemiranega proračuna. Občine so sicer priznavale nujnost zidanja in prezidavanja šolskih poslopij, vendar se z ozirom na obstoječo nenavadno gospodarsko krizo prosile, za odložitev zidanja na ugodnejši gospodarski čas. Zato se je kljub nujnosti moralo ugoditi prizivom in zidanje kakor tudi prezidavanje odložiti. Vsled nastalega gospodarskega položaja upravnih občin se je iz gospodarskih razlogov naročilo krajevnim šolskim odborom zmanjšanje proračunov za leto 1932., zlasti ukinitve zbiranja stavbnih fondov.

Iz navedenih ozirov je bilo zidanje in prezidavanje šol močno omejeno. V nezmanjšanem obsegu pa so se vršile vse priprave, ki so potrebne za zidanje in prezidavanje šol, da bo vse pripravljeno, ko nastopi ugodnejši gospodarski položaj. Tehnični oddelk kraljevske banske uprave ima v izdelavi načrte in proračune za 80 šol.

Novi šole.

Dogradilo in svojemu namenu se je izročilo v 8 srezih 11 novih šolskih poslopij.

Adaptacije.

Večjih prezidav in dozidav je bilo izvršenih v 7 srezih na 12 šolah tako, da te sedaj povsem ustrezajo svojemu namenu.

Zida se

v 7 srezih 7 novih poslopij, 4 pa se prezidavajo. Za pričetek zidanja imajo vse pripravljeno v 10 srezih za 20 šol. Zidave pa so se morale odložiti vsled pomanjkanja kreditov na ugodnejši čas.

Priloge za zidanje.

V vseh srezih banovine so se izvršili komisijski ogledi v svrhu preskrbe zaodstnih in zdravih učnih prostorov. Te komisije so ugotovile, da bo treba v 47 krajih zidati nova poslopja, v 35 pa bo mogoče odpomoči nujnim potrebam s prezidavami in dozidavami že obstoječih poslopij.

Ustanavljanje šol.

V banovini sta se ustanovili 2 novi šoli (Cajnarje-Fikšinci). Ustanovitev 2 pa je bila zavrnjena, ker ni bilo zakonite osnove. Na osnovi čl. 139., točke 14. zakona o narodnih šolah se je izvršilo 17 prešolanj, 9 zavrnilo, največ zaradi bodoče pregrupacije upravnih občin.

Podpore šolam.

Revnejše občine, posebno one, ki imajo visoke naklade in ki so začele zidati in prezidavati šolska poslopja, je kraljevska banska uprava gmotno podprla iz banovinskega proračuna 1931/32. s podporo 478.296,50 Din. Ker je bil banovinski proračun v tej poziciji znatno skrčen, je bilo treba omejiti tudi podporanje šol.

Posestno stanje šol.

Posestno stanje šolskih poslopij in zemljišč v smislu člena 36. in 39. zakona o narodnih šolah še ni urejeno, ker ni pravilnika k zakonu. V srezih bivše ljubljanske oblasti je kataster sicer že sestavljen, treba ga bo še izpolniti. Neurejene so lastninske pravice do šolskih nepremičnin v srezih Murska Sobotna in Dolnja Lendava, ker si iste lastijo cerkvene občine.

Šolska zemljišča.

Vsa šolska zemljišča v Dravski banovini merijo 345 ha 87 a 43 m². Od teh se uporablja 178 ha 84 m² direktno v šolske namene.

Premalo prostora je za sadovnjake, ki bi morali biti pri vseh šolah kot vzorna učila — za pouk iz sadjarstva. Poleg navedenih zemljišč imajo nekatere šole tudi zemljišča, ki ne služijo direktno šolskim namenom. Ta zemljišča merijo 167 ha 2 a in 37 m².

Dohodke od teh zemljišč uživajo v nekaterih krajih na podlagi volil in zapuščenih upravitelji dotičnih šol. V največ primerih pa jih dajejo krajevni šolski odbori (srez Murska Sobotna in Dolnja Lendava) v najem in izkazujejo najemnino kot dohodek v proračunih.

Šolski vrtovi.

Pri 114 šolah ni šolskih vrtov, 92 šol pa ima šolske vrtove tako majhne, da ne ustrezajo šolsko vrtnarskim namenom. Velikost teh vrtov je od 2 do 3 are. Na 117 šolskih vrtovih ni drevesnic, ker so vrtovi premajhni ali pa imajo za drevesnico neprimerno lego in zemljo.

Prispevki krajevnih šolskih odborov

kr. banske uprave in raznih korporacij za oskrbovanje in izboljšanje šolskih vrtov so znašali v letu 1930. 284.277 Din, te vsote so se porabile v največ primerih za nove ograje, ki so za časa vojne in po vojni skoraj povsod razpadle. Leto 1931. je v proračunih kr. š. odb. določeno za šolske vrtove 413.196 Din. Raznih nagrad od kraljevske banske uprave občin in raznih korporacij je bilo podeljenih v znesku 48.701 Din, in sicer učiteljem 21.800 dinarjev in za vrtove 26.901 Din.

Proračun.

Z ozirom na težko gospodarsko srtnanje občin so se znižale dajatve za narodno šolstvo napram letu 1931. za leto 1932. na Din 5.279.896, to je za 27,60%. To znižanje je bilo potrebno zaradi vsesplošne svetovne gospodarske krize, kar bo vsekakor zadrževalo razvoj narodnega šolstva.

Referat za narodno izobrazbo.

Z odlokom kraljevske banske uprave I. No. 1994-1 z dne 25. februarja 1931. se je ustanovil pri prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave referat za narodno izobrazevanje, v katerega področje spada po zakonu o narodnih šolah v najožjem stiku z banovinskim šolskim odborom evidenca in posebno vodstvo vsega izobraževalnega, organizacijskega in prosvetno-gospodarskega dela družtev in učiteljstva.

Zaradi boljše evidence obstoječih družstevnih in prosvetno-gospodarskih ustanov in da se dobi jasna slika nujnih kulturnih potreb v posameznih šolskih področjih, se je sestavil kataster teh ustanov, ki ga morajo izdelati vsa šolska upraviteljstva za svoja področja ter ga sproti izpolnjevati.

Med tem, ko ima kataster namen ugotoviti ustanove, ki res služijo ljudstvu bodisi na prosvetnem ali prosvetno-gospodarskem polju, je namen podatkov o usposobljenju učiteljstva ugotovitev, katere učne osebe pridejo glede na krajevne potrebe v prvi vrsti v poštev o priliki nameščanja. Da se učiteljstvo usposobi in poglobi v svoje strokovno znanje, so se vršili v Dravski banovini sledeči učiteljski

tečajji:

1. Zadržno-knjigovodstveni tečaj, ki ga je priredila sekcija JUU za Dravsko banovino s pomočjo 15.000 Din subvencije od kraljevske banske uprave.

2. Tečaj za rokotvorni pouk in radio-amaterstvo, ki ga je priredila sekcija JUU za Dravsko banovino s pomočjo 15.000 Din subvencije od kraljevske banske uprave.

3. Teoretično - praktični pedagoški pevske tečaj na državnem konservatoriju v Ljubljani se je vršil od 18. junija do 3. avgusta 1931.

4. Pevski tečaj pevskega zbora JUU je imel učiteljski tečaj od 2. do 10. julija 1931. v Ljubljani.

5. Pedagoški tečaj v Mariboru je priredila v avgustu »Pedagoška centrala v Mariboru«. Tečaj je podprla kraljevska banska uprava s podporo 4000 Din.

Razen teh tečajev, ki spadajo v neposredno področje prosvete, so se vršili še naslednji:

1. Uvodni tečaj za kmetско-nadaljevalno šolstvo v Mariboru.

2. Dva uvodna gospodinjсka tečaja v Mariboru.

3. Praktični gospodinjски tečaj za gospodinjско nadaljevalno šolstvo v Mali Loki.

4. Kmetско-gospodinjски tečaj na Krekovi gospodinjски šoli v Ljubljani.

5. Dva merkantilna tečaja za obrtno trgovske šole v Ljubljani.

6. Gospodinjсko higienski tečaj Podmladka Rdečega križa na Mladiki v Ljubljani.

Podpiranje knjižnih in književnih edicij.

Za izpolnitev učiteljske izobrazbe je kraljevska banska uprava skrbel s tem da je odkupila za sreske učiteljske knjižnice in šolske knjižnice razne knjige, ki jih je priporočil ožji ban. šol. odbor. V ta namen je dovolila podpore 42.000 Din.

Tudi skrb za mladinske knjižnice se ni zanemarjala. Podprla so se založništva z odkupom knjig v znesku 17.000 Din.